

	<i>Voorwoord</i>	v
	<i>Inhoudsopgave</i>	vii
I	Beginselen	
I.1	De economie van het mededingingsrecht	3
I.1.1	Inleiding	3
I.1.2	<i>Perfect competition</i>	3
I.1.3	Marginale kostprijs	4
I.1.4	Geen <i>perfect competition</i>	6
I.1.5	Prijselasticiteit	7
I.1.6	Marktafbakening – productmarkt	9
I.1.7	Marktafbakening – geografische markt	10
I.1.8	Marktmacht	11
I.1.9	Concentratiegraad	13
I.1.9.1	De rekenkundige benadering	13
I.1.9.2	De juridische benadering	14
I.1.10	Normering	15
I.2	De werkingssfeer van het mededingingsrecht	17
I.2.1	De geografische werkingssfeer van het mededingingsrecht	17
I.2.1.1	Algemeen	17
I.2.1.2	Kartels en Misbruik van een economische machtspositie	18
I.2.1.3	Concentraties	19
I.2.1.4	Overheidsbemoedienissen	20
I.2.2	De persoonlijke werkingssfeer van het mededingingsrecht	21
I.2.2.1	Algemeen	21
I.2.2.2	De onderneming	21
I.2.2.3	Ondernemingen buiten Europa	24
I.3	De geschiedenis van het mededingingsrecht	25
I.3.1	Algemeen	25
I.3.2	De V.S.	26
I.3.3	Europa	29
2	Artikel 101 VWEU	
2.1	Inleiding	33
2.2	Artikel 101 lid 1 VWEU	33
2.2.1	Overeenkomst	34
2.2.2	Schijnbaar éézijdige handeling	35
2.2.3	Uitzonderingen op het begrip overeenkomst en bewijsperikelen	37
2.2.4	Onderling afgestemde feitelijke gedragingen (oafg's)	39
2.2.5	Het besluit van een ondernemersvereniging	43
2.2.6	Onderscheid tussen de vormen van coördinatie	44
2.2.7	<i>“ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging wordt verhinderd”</i>	46

2.2.7.1	Inleiding	46
2.2.7.2	<i>Hard core</i> overtredingen	47
2.2.7.3	Merkbaarheid	47
2.2.7.4	“ <i>tot gevolg hebben</i> ”	50
2.3	Artikel 101 lid 3 VWEU	52
2.3.1	De toetsing aan artikel 101 lid 3 VWEU	52
2.3.2	Groepsvrijstellingen	55
2.3.3	Artikel 101(1) VWEU, artikel 101(3) VWEU en de <i>Rule of Reason</i>	56
2.3.3.1	Inleiding	56
2.3.3.2	Het ‘wegen’	56
2.4	Nationaal recht als ontsnapping aan artikel 101 VWEU	60
3	Verticale samenwerking	
3.1	Inleiding	65
3.2	De economie van verticale samenwerking	65
3.3	Verticale samenwerking en het kartelverbod	67
3.3.1	Agentuurovereenkomsten	67
3.3.2	De <i>Rule of Reason</i> of nevenrestrictiebenadering	68
3.3.3	Selectieve distributie en ‘een zekere starheid der prijsstructuur’	70
3.3.4	Bundeleffecten	71
3.4	Verticale samenwerking en de groepsvrijstellingsverordeningen	72
3.5	Verticale samenwerking en de individuele toepassing van artikel 101(3)	74
4	Boetes en <i>leniency</i>	
4.1	Inleiding	79
4.2	Boetes	79
4.2.1	Algemene kenmerken	79
4.2.1.1	Geen strafrechtelijk karakter	79
4.2.1.2	Omzet als criterium	81
4.2.1.3	Richtsnoeren	81
4.2.1.4	Boetes voor materiële overtredingen	82
4.2.1.5	Boetes voor formele overtredingen	83
4.2.1.6	Dwangsommen	83
4.2.2	Andere kenmerken	83
4.2.2.1	Executoriale titel	83
4.2.2.2	<i>Ne bis in idem</i>	84
4.2.2.3	Verjaring	84
4.2.3	Wie kan worden beboet?	85
4.2.3.1	De onderneming	85
4.2.3.2	Ondernemersverenigingen	85

4.2.3.3	De moedervennootschap	86
4.2.2.4	Overdracht van een onderneming	86
4.3	<i>Leniency</i> (“Clementie”)	88
4.3.1	Inleiding	88
4.3.2	De Mededeling	88
4.3.2.1	Immunititeit	88
4.3.2.2	Boetevermindering	89
4.3.3	Andere aspecten van <i>leniency</i>	89
4.3.3.1	Aansprakelijkheid	90
4.3.3.2	Meerdere aanvragen	90
4.3.3.3	Succes van <i>leniency</i>	91
5	Het verbod van misbruik van een economische machtspositie	
5.1	Inleiding	97
5.2	Het bestaan van een economische machtspositie	97
5.3	Collectieve machtsposities	102
5.4	Interne markt of een wezenlijk deel daarvan	103
5.5	Misbruik	103
5.5.1	Inleiding	103
5.5.2	Uitbuitingsmisbruik	105
5.5.2.1	Onbillijk hoge prijzen of andere onbillijke voorwaarden	105
5.5.2.2	Beperking van de productie, afzet of technische ontwikkeling	108
5.5.2.3	Discriminerende handelsvoorwaarden	108
5.5.3	Uitsluitingsmisbruik of structuurmisbruik	109
5.5.3.1	Inleiding	109
5.5.3.2	De bescherming van concurrenten boven concurrentie?	110
5.5.3.3	Misbruik door overnames	111
5.5.3.4	<i>Predatory pricing</i> en andere uitsluitingsprijzen	112
5.5.3.5	Getrouwheidskortingen en andere exclusiviteitsmechanismen	116
5.5.3.6	Koppelverkoop	119
5.5.3.7	Leveringsweigering	120
5.6	Het nieuwe beleid van de Commissie	125
6	Procedures op grond van de artikelen 101 en 102 VWEU	
6.1	Inleiding	129
6.2	Procedures bij de Commissie	129
6.2.1	Inleiding	129
6.2.2	De klacht	129
6.2.3	Het feitelijke onderzoek	130
6.2.3.1	Inleiding	130

6.2.3.2	Artikel 18 – Het opvragen van informatie	131
6.2.3.3	Artikel 20 – Inspecties (Bedrijfsbezoeken)	131
6.2.3.4	Artikel 21 – Huisbezoeken	132
6.2.4	Grenzen aan de uitoefening van de bevoegdheden	132
6.2.4.1	Beroepsgeheim (“ <i>legal privilege</i> ”)	132
6.2.4.2	Het <i>nemo tenetur</i> beginsel	133
6.2.4.3	Artikel 8 EVRM en de nationale rechter en de gemeenschapsrechter	134
6.2.5	Mededeling van punten van bezwaar	135
6.2.6	Inzage in het dossier	136
6.2.7	De <i>Hearing Officer</i>	137
6.2.8	Beschikkingen	137
6.2.8.1	Inleiding	137
6.2.8.2	Verbodsbeschikkingen	137
6.2.8.3	Toezeggingen	138
6.2.8.4	“Mijlpaalbeschikkingen”	139
6.2.8.5	Voorlopige voorzieningen	140
6.3	Procedures bij nationale mededingingsautoriteiten	141
6.4	Procedures bij het Hof	143
6.4.1	Inleiding	143
6.4.2	Artikel 263 VWEU	144
6.4.3	Schorsende werking en voorlopige maatregelen	145
6.5	Procedures bij de nationale rechter op grond van de artikelen 101 en 102 VWEU	146
6.5.1	Inleiding	146
6.5.2	Aspecten van de nietigheid	147
6.5.3	Procedures bij de nationale rechter over schadevergoeding	149
6.5.4	Artikel 101 VWEU van openbare orde?	149
7	Concentratiecontrole	
7.1	Inleiding	153
7.2	De werkingssfeer van het concentratietoezicht	154
7.2.1	Inleiding	154
7.2.2	Het begrip concentratie	154
7.2.3	<i>Full Function Joint Ventures</i>	155
7.2.4	Communautaire dimensie	155
7.2.5	Verwijzingen binnen het concentratietoezicht	157
7.2.6	Verwijzingen en <i>national champions</i>	159
7.2.7	De werkingssfeer van het Nederlandse concentratietoezicht	160
7.3	De inhoudelijke toets van het concentratietoezicht	160
7.3.1	Inleiding	160
7.3.2	Significant en Merkbaar: twee keer hetzelfde fenomeen?	162
7.3.3	Horizontale concentraties	163
7.3.4	Verticale concentraties	164

7.3.5	Conglomerate concentraties	165
7.3.6	Coördinerende full function joint ventures	166
7.3.7	De <i>Efficiency-defence</i>	167
7.3.7.1	Efficiencies en het SCP-paradigma	167
7.3.8	De <i>Failing Firm Defence</i>	168
7.3.9	<i>Remedies</i>	168
7.4	De procedure voor concentratietoezicht	169
7.5	Procedures voor het Nederlandse concentratietoezicht	172
8	Oligopolies	
8.1	Inleiding	177
8.2	Oligopolistische markten in de economie en het recht	177
8.3	Oligopolistische markten en het kartelverbod	179
8.3.1	Inleiding	179
8.3.2	De <i>ICI</i> (kleurstoffen) methode	182
8.3.3	De <i>Anic</i> (polypropyleen) methode	185
8.3.4	Artikel 101 VWEU als instrument om de marktstructuur te beïnvloeden?	189
8.4	Oligopolistische markten en collectieve machtsposities	189
8.4.1	Inleiding	189
8.4.2	Het misbruik van een collectieve machtspositie	191
8.4.3	Collectieve machtsposities als structureel probleem in oligopolistische markten	192
9	Overheidsingrijpen in de mededinging en publieke ondernemingen	
9.1	Inleiding	197
9.2	De nuttig effect-regel	198
9.3	Het verbod in artikel 106, lid 1, VWEU	201
9.3.1	Uitzonderingen op het ondernemingsbegrip en publieke ondernemingen	201
9.3.2	Openbare ondernemingen	202
9.3.3	Uitsluitende en bijzondere rechten	202
9.3.4	Maatregelen in strijd met het Verdrag	203
9.3.4.1	Artikel 106 en 37 VWEU	203
9.3.4.2	Artikel 106, lid 1, <i>juncto</i> artikel 18 VWEU en de vrij verkeersbepalingen	204
9.3.4.3	Artikel 106, lid 1 VWEU <i>juncto</i> artikel 101 VWEU	205
9.3.4.4	Artikel 106, lid 1 VWEU <i>juncto</i> artikel 102 VWEU	206
9.3.4.4.1	Het vaststellen van een machtspositie	206
9.3.4.4.2	De onaantastbaarheid van wettelijke monopolies?	207
9.3.4.4.3	Het vaststellen van misbruik	208
9.3.4.5	Juridisering en toetsing ter bescherming van het publieke belang	211

9.4	De rechtvaardiging voor diensten van algemeen economisch belang	215
9.4.1	Inleiding	215
9.4.2	Fiscale monopolies	216
9.4.3	Belast zijn met het beheer	216
9.4.4	Dienst van algemeen economisch belang	217
9.4.5	Het politieke belang van het algemeen (economisch) belang	218
9.4.6	Noodzakelijkheid en evenredigheid	220
9.5	Uitsluiting van de toepassing van het Werkingsverdrag	222
9.5.1	Vrij verkeersbepalingen	222
9.5.2	Convergentie en assimilatie, universele diensten als dwingend vereiste	223
9.5.3	Artikel 102 VWEU	224
9.5.4	Wanneer concurrentie goed is voor publieke belangen, zoals het milieu	226
9.5.5	Artikel 107 VWEU en <i>Altmark Trans</i>	227
9.5.6	<i>BUPA</i> en de noodzaak van een efficiëntietoets	230
9.6	Publieke ondernemingen en de Mededingingswet	232
9.7	Harmonisatie en diensten van algemeen economisch belang	232
9.8	De toepassing van artikel 106, lid 3, VWEU	233
10	Staatssteun	
10.1	Inleiding	239
10.2	Artikel 107 VWEU	240
10.2.1	Inleiding	240
10.2.2	“Onderneming”	241
10.2.3	“Beïnvloeding van de communautaire handel”	241
10.2.4	“Staat”	241
10.2.5	“Staatsmiddelen”	242
10.2.6	“begunstiging van bepaalde onderneming(en)”	243
10.2.6.1	Inleiding	243
10.6.2.2	Selectiviteit	244
10.6.2.3	De <i>Altmark</i> -exceptie	245
10.6.2.4	MEIP	250
10.7	Andere uitzonderingen	251
10.7.1	Algemeen	251
10.7.2	Vrijstellingsverordeningen	252
10.8	Procedures	254
10.8.1	Inleiding	254
10.8.2	De verschillende soorten steun	254
10.8.2.1	Oude steun	254
10.8.2.2	Nieuwe steun	255
10.8.2.3	Onrechtmatige steun	255
10.8.2.4	Aangemelde steun	256

10.8.2.4.1	Het aanmelden bij de Commissie	256
10.8.2.4.2	Geen steun	257
10.8.2.4.3	Verenigbare steun	257
10.8.2.4.4	Formele onderzoeksprocedure	257
10.8.3	Beroep	257
10.8.4	Klachten van derden bij de Commissie	258
10.8.5	Terugvorderen	258
10.8.6	Nationale procedures	261
10.8.6.1	Inleiding	261
10.8.6.2	<i>Standstill</i>	261
10.8.6.3	Spoedeisende geschillen	262
10.8.6.4	Schadevergoeding	263
II	Nederlands mededingingsrecht	
II.1	De ruimte voor nationaal mededingingsrecht	269
II.1.1	Inleiding	269
II.1.2	Voorrang van Europees mededingingsrecht	269
II.1.3	De mogelijkheden voor afwijkend nationaal mededingingsrecht	271
II.2	Materieel Nederlands mededingingsrecht	272
II.2.1	Inleiding	272
II.2.2	Kartelverbod en verbod misbruik van machtspositie	272
II.2.3	Concentratiecontrole	273
II.2.4	Andere gebieden	274
II.3	Formeel mededingingsrecht	274
II.4	Artikel 6 Mw van openbare orde?	275
	<i>Bibliografie</i>	278
	<i>Jurisprudentie en beschikkingenlijst</i>	282
	<i>Index</i>	292